

ДЕЛОТО ЙОРДАНОВА И ТОШЕВ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 5126/05)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

2 октомври 2012 г.

Настоящото решение ще стане окончателно при условията, посочени в чл. 44, § 2 от Конвенцията. То може да претърпи редакционни поправки.

В делото Йорданова и Тошев срещу България

Европейският съд по правата на човека (Четвърти състав), заседаващ в състав:

Лех Гарлички, *Председател*,

Дейвид Тор Бьоргвинсон,

Певе Хирвела,

Леди Бианку,

Здравка Калайджиева,

Небойша Вученич,

Винсент А. Ае Гаetano, *съдиш*,

и Фатос Арачи, *Заместник-секретар на отделението*,

след закрито заседание, проведено на 11 септември 2012 г.,

постанови следното решение, което беше прието на посочената дата:

ПО ПРОЦЕДУРАТА

1. Делото е образувано по жалба (№ 5126/05) срещу Република България, подадена в Съда на 24 януари 2005 г. от двама български граждани – г-жа Светлана Стоилкова Йорданова и г-н Тошко Николов Тошев, на основание чл. 34 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи („Конвенцията“).

2. Жалбоподателката се представлява от г-н М. Екимджиев и г-жа К. Бончева, адвокати, практикуващи в Пловдив. Жалбоподателят се представлява от г-жа И. Лулчева, адвокат, практикуващ в София. Българското правителство („Правителството“) се представлява от своите агенти г-жа С. Атанасова и г-жа М. Коцева от Министерството на правосъдието.

3. Жалбоподателите твърдят по-специално, че решението, по силата на което носят гражданска отговорност за клевета и с което се осъждат да заплатят обезщетение за вреди и разноски на ищеца за клевета, нарушава тяхното право на свобода на изразяване.

4. На 12 май 2009 г. Съдът (Пето отделение) реши да запознае правителството с жалбата относно намесата в свободата на изразяване на жалбоподателите. Освен това беше решено да се произнесе едновременно по допустимостта и по съществуващото делото (чл. 29, § 1 от Конвенцията).

5. След смяната на съставите на отделенията на Съда на 1 февруари 2011 г. жалбата е разпределена в Четвърто отделение.

ПО ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВАТА ПО ДЕЛОТО

A. Жалбоподателите

6. Жалбоподателката е родена през 1970 г. и е журналист по професия. По това време тя е служител във в. „Труд“ – водещ национален всекидневник, и работи като журналист и заместник-редактор на криминалния отдел на вестника. През 2007 г. или 2008 г. започва работа във в. „24 часа“ – друг водещ национален всекидневник.

7. Жалбоподателят е роден през 1942 г. По това време е бил главен редактор на в. „Труд“.

B. Оспорваните статии и наказателното производство срещу Н. Т.

8. На 30 май 1996 г. пресслужбата на Министерството на вътрешните работи обявява, че е бил арестуван Н. Т. – бивш служител на министерството и на Националната следствена служба. В съобщение за пресата се уточнява, че той е бил задържан и обвинен по чл. 387 от Наказателния кодекс от 1968 г. за злоупотреба със служебно положение с оглед получаване на имотна облага, което е довело до значителни вредни последици. В съобщението се твърди, че той е присвоил, укрил и използвал секретни официални документи. Тече разследване срещу него. В същия ден тази информация е била препредадена от Българската телеграфна агенция на много вестници.

9. Малко след получаване на новината жалбоподателката отишла в сградата на Софийската военно-окръжна прокуратура, където заедно с журналисти от други вестници се опитала да получи повече информация за случая. Около обяд, в съответствие с установената тогава практика, военният прокурор излязъл пред журналистите, за да направи изявление по случая и да отговори на техните въпроси. В допълнение към информацията в прессъобщението прокурорът казал, че по време на обиска в дома на Н. Т. е била открита чанта със секретни документи, че съпругата на Н. Т. също е била замесена в аферата и че с помощта на тези документи, съдържащи информация за държавния металургичния комбинат „Кремиковци“, тя е имала успешен бизнес с метали.

10. На следващия ден няколко национални вестника писали за случая. Жалбоподателката също отразила случая в статия, публикувана на 31 май 1996 г. във в. „Труд“. Статията била озаглавена „Разкрит е сенчест бизнес с желязо на частна компания“ с подзаглавие „Бивш МВР офицер арестуван заради чувалче със секретни документи“, последвано от името на жалбоподателката. Статията гласи:

„Вчера стана известно, че бивш офицер е арестуван, след като столичната полиция откри в дома му чанга със секретни документи.

[Н. Т.], бивш служител на Министерството на вътрешните работи и следовател в Националната следствена служба, бе оставен зад решетките за незаконно присвояване, укриване и използване на секретни документи, обяви [Министерството] вчера. Той е обвинен по чл. 387, ал. 3 от Наказателния кодекс за злоупотреба със служебно положение с оглед лично облагодетелстване, което е довело до сериозни вредни последици. Законът предвижда лишаване от свобода до десет години, ако обвиняемият бъде признат за виновен.

Документите, които [Н. Т.] е взел, се отнасят за операциите и дейността на металургичния комбинат „Кремиковци“, съобщиха правоприлагащите органи. Той предавал секретната информация на жена си, която имала частна фирма за търговия с желязо. Така бизнесът ѝ процъфтявал и тя натрупала значителен капитал – констатира първоначалното разследване.

Арестът станал преди около десет дни, уточнява министерството. Белезниците шракнали около китките му [на Н. Т.] три дни преди да придобие правото да бъде практикуващ адвокат. При претърсването на дома му са открити оригинали на секретни документи, с които вероятно се е сдобил, докато е бил оперативен агент на бившето 8-мо районно полицейско управление.

Цялото семейство [на Н. Т.] е замесено в аферата, казват лица, близки до разследването. Бащата на задържания е бил началник на 3-то районно полицейско управление, но не е ясно дали той е бил в течение на делата на сина си. За около година [Н. Т.] е работил като следовател в една от окръжните следствени служби в София. Според документите той е напуснал миналата година по собствено желание. В действителност той е бил помолен да напусне поради липса на необходимите качества за длъжността, която заемал, казаха вчера хора от Националната следствена служба.

Служба „Национална сигурност“ и Военно-окръжната прокуратура правят допълнителни разследвания, за да разкрият престъпната дейност [на Н. Т.], съобщи вчера пресслужбата [на Министерството]. Разследването е възложено на Софийската военно-окръжна прокуратура.¹

11. На 22 август 1996 г. в. „Труд“ публикува друга статия, озаглавена „Прокуратурата няма да освободи от ареста бившия МВР офицер“. Автор на статията е жалбоподателката, въпреки че под заглавието не е споменато името ѝ. Статията гласи следното:

¹ Текстът не е автентичен цитат от оригинала, а превод от английски език от текста на решението на Съда. (бел. прев.).

„Вчера научихме, че бившият МВР офицер и агент [Н. Т.], който е бил задържан в края на май тази година по обвинение в незаконно присвояване, укриване и използване на секретни документи, ще остане в ареста. Задържането му е потвърдено с прокурорско постановление, каза за Българската телеграфна агенция полковник [Н. Г.] от Военна прокуратура. [Н. Т.] беше обвинен по чл. 387, ал. 3 от Наказателния кодекс за злоупотреба със служебно положение. По време на претърсването на дома му [на Н. Т.] е открита чанта със секретни документи, които се отнасят за дейността на металургичния комбинат „Кремиковци“. [Н. Т.] се е сдобил с тях, докато е бил оперативен агент на бившето 8-мо районно полицейско управление. Той предавал информацията на съпругата си, която имала частна фирма за търговия с желязо. Преди началото на разследването тя казала, че е извършила само една транзакция.“²

12. През следващите години прокуратурата шест пъти повдига обвинение на Н. Т., но всеки път Софийският военен съд връща делото за отстраняване на съществени процесуални нарушения. В крайна сметка, на 1 октомври 2003 г., съдът прекратява производството в съответствие с новия Наказателно-процесуален кодекс, който дава възможност на обвиняемите да поискат прекратяване на производството срещу тях, ако делото не е внесено в съда повече от две години след повдигането на обвинението (за повече подробности вж. *Димитров и Хамънов срещу България, № 48059/06 и 2708/09, § 38 41, 10 май 2011 г.*).

С. Искът за обезщетение на вреди от клевета на Н. Т. срещу жалбоподателите

13. На 27 май 1999 г. Н. Т. предявява граждански иск за обезщетение на вреди от клевета срещу двамата жалбоподатели и срещу фирмата – издател на в. „Труд“ – „Медиа Холдинг“ АД. Той твърди, че с двете статии е оклеветен, тъй като те са съдържали позорни и неистински твърдения, които не са били основани на необходимото журналистическо проучване. Тези твърдения са засегнали сериозно него и семейството му. Ищецът претендира обезщетение за неимуществени вреди в размер на 5 000 000 стари български лева (BGL)³, ведно с лихвите за първата статия, и 5 000 000 (BGL), ведно с лихвите – за втората статия. Той претендира също така и за заплащане на направените от него разноски.

14. Софийският градски съд провел четири заседания, едно от които било отложено, тъй като двамата жалбоподатели не са били редовно призовани. С решение от 21 юли 2000 г. съдът отхвърлил иска на Н. Т. Съдът установил, че жалбоподателката, както и много други журналисти, е основала статията си на надеждни официални източници. Това изключва всякакво неправомерно поведение от нейна страна. Поради това и жалбоподателят не носи отговорност.

² Текстът не е автентичен цитат от оригинала, а превод от английски език от текста на решението на Съда (бел. прев.).

³ На 5 юли 1999 г. българският лев е преоценен. Един нов български лев (BGN) е равен на 1000 стари български лева (BGL).

15. Н. Т. обжалвал решението. Софийският апелативен съд провел заседание на 26 януари 2001 г. На 13 февруари 2001 г. Съдът потвърдил решението на първата инстанция. Той установил, че по времето, когато са били публикувани двете статии, не е имало законови правила за журналистическите проучвания. Журналистите, включително и жалбоподателката, е трябвало да се придържат *de facto* към правилата на професията. Жалбоподателката не е нарушила тези правила при проучванията, които е извършила във връзка с тези две статии. Тя е използвала множество независими източници за изясняване на фактите в двете статии. Основала е своите твърдения на информация от Министерството на вътрешните работи, от Българската телеграфна агенция, както и на изявление, направено от прокурора. И тя, и жалбоподателят са изпълнили професионалните си задължения, което изключва всякаква небрежност от тяхна страна. В българското законодателство не съществува обективна отговорност за непозволено увреждане.

16. Н. Т. обжалва юридическите изводи на съда. Върховният касационен съд разглежда жалбата в съдебно заседание на 28 май 2002 г. На 14 август 2002 г. отменя решението на Софийския апелативен съд и връща делото за ново разглеждане. Той приема, че съдът, чиято задача не е просто е да преразгледа решението на първоинстанционния съд, а и да се произнесе по делото *de novo*, не е събрал всички налични доказателства – в частност доказателства, които да установяват личността на цитирания в първата статия прокурор, и други доказателства относно истинността на твърденията във втората статия, а освен това не е анализирал доказателствата надлежно. Констатациите на апелативния съд, че твърденията в статията са верни, не отговарят на доказателствените материали по делото. Върховният касационен съд счита, че за да определи дали жалбоподателите носят отговорност за непозволено увреждане, апелативният съд е трябвало да установи истинността или неистинността на твърденията в двете статии, тъй като свободата на изразяване не може да се използва за накръпяване на доброто име на друго.

17. След връщането на делото за ново разглеждане Софийският апелативен съд провежда три заседания. На второто, което се е състояло на 19 май 2003 г., Съдът решава да спре делото в очакване на резултатите от наказателното производство срещу Н. Т. Никоя от страните не обжалва това решение. След приключването на наказателното производство срещу Н. Т. в края на октомври 2003 г. (вж. т. 12 по-горе) съдът решава да възобнови разглеждането на делото и провежда заседание на 19 април 2004 г.

18. С решението си от 27 юли 2004 г. Софийският апелативен съд уважава иска на Н. Т. Той постановява двамата жалбоподатели и „Медиа Холдинг“ АД да му заплатят 2500 нови български лева (BGN), ведно с лихвите за неимуществени вреди, причинени от първата статия. Постановява също така жалбоподателят и „Медиа Холдинг“ АД да заплатят на Н. Т. 2500 български лева (BGN), ведно с лихвите, за

неимуществени вреди, причинени от втората статия. Съдът постановява, че задължението на ответниците е солидарно.

19. Съдът е приел, че подготвяйки статиите, жалбоподателката е действала неправомерно, тъй като не е спазила обичайните правила за журналистическите проучвания. Според тези правила всяка информация, дори и от официални източници, трябва се провери поне чрез два независими източника. Жалбоподателката не е направила това относно информацията, получена от прокурора, чиято самоличност тя не може да установи. Статиите са съдържали клеветнически и увреждащи твърдения за Н. Т. и семейството му, които остават извън информацията, дадена от властите в пресата, а именно: че „бизнесът [на съпругата на жалбоподателя] процъфтявал и тя натрупала значителен капитал“, че „цялото семейство [на Н. Т.] е замесено в аферата“ и че е открита „чанта със секретни документи, които се отнасят за дейността на металургичния комбинат „Кремиковци“. С написването и публикуването на непроверени клеветнически твърдения за Н. Т. жалбоподателите нарушили общото задължение по чл. 45 от Закона за задълженията и договорите, 1951 г. (вж. § 24 по-долу), да не се вреди другиму. Те би трябвало да предвидят вредоносния резултат от действията си. Можели са да го предотвратят, като вземат допълнителни мерки, за да проверят достоверността на твърденията си в публикуваните статии. Поради това, че не са го направили, те са действали небрежно. По силата на заеманата длъжност – главен редактор на вестника, жалбоподателят е бил длъжен да го стори, особено за статия, която не е подписана от автор. Що се отнася до жалбоподателката, тя е направила неверни и непотвърдени от фактите оскърбителни забележки и твърдения за личния и професионалния живот на Н. Т., без да вземе предвид вредните последици от това. „Медиа Холдинг“ АД носи непряка отговорност за действията на жалбоподателите.

20. Съдът определя размера на обезщетението по справедливост съгласно чл. 52 от Закона за задълженията и договорите, 1951 г. (вж. § 24 по-долу). Съдът е взел предвид тиража на в. „Труд“, броя на потенциалните читатели и степента на моралните страдания, претърпени от Н. Т.

21. Жалбоподателите обжалват правните изводи на съда, твърдейки между другото, че решението на апелативния съд е постановено в нарушение на чл. 10 от Конвенцията. На 11 ноември 2004 г. тричленен състав на Върховния касационен съд отказва да разгледа жалбата им. Той отбелязва, че Н. Т. е предявил два иска от по 5000 лв. (BGN) всеки. Тези искове са били подсъдни на първа инстанция не на Софийския градски съд, а на Софийския районен съд. Като е приел да разгледа делото, Софийският градски съд, който има ранг на окръжен съд, в действителност е упражнил правомощията си по чл. 80, ал. 2 на Гражданския процесуален кодекс от 1952 г. да разглежда като първа инстанция дела, попадащи в юрисдикцията на някой от районните съдилища в неговия район (вж. § 25 по-долу). В резултат на това Софийският апелативен съд е постановил въззивно решение. Ако процедурата е

следвала нормалния си ход, делото е щяло да бъде разгледано на първа инстанция от Софийския районен съд и да бъде обжалвано пред Софийския градски съд. Така делото е попаднало в приложното поле на чл. 218а, ал. 1, б. „а“ на кодекса (вж. § 26 подолу), поради което обжалването на решението на Софийския апелативен съд е недопустимо.

22. По жалба на жалбоподателите с окончателно решение от 12 януари 2005 г. петчленен състав на Върховния касационен съд потвърждава решението на тричленния състав. Петчленният състав се съгласява с мотивите и констатира, че разглеждането на делото от Софийския апелативен съд като въззивна инстанция поради нередовния начин, по който се развива производството с оглед на юрисдикцията, не може да завърши с решение относно иска за 5000 лева (BGN) и правните изводи подлежат на обжалване. Прагът за допустимост на касационната жалба изначално зависи от спорната сума. Той не може да се преодолее чрез прилагането на чл. 80, ал. 2 на гореспоменатия кодекс и произтеклото от него разглеждане на делото от Софийския градски съд като първа инстанция.

II. ПРИЛОЖИМО ВЪТРЕШНО ПРАВО

А. Конституцията

23. Съответните разпоредби на Конституцията от 1991 г. гласят следното:

Член 32, ал. 1

Личният живот на гражданите е неприкосновен. Всеки има право на защита срещу незаконна намеса в личния и семейния му живот и срещу посегателство върху неговата чест, достойнство и добро име.

Член 39

1. Всеки има право да изразява мнение и да го разпространява чрез слово – писмено или устно, чрез звук, изображение или по друг начин.
2. Това право не може да се използва за накръняване на правата и доброто име на друго и за призоваване към насилствена промяна на конституционно установения ред, към извършване на престъпления, към разпалване на вражда или към насилие над личността.

Член 40, ал. 1

Печатът и другите средства за масова информация са свободни и не подлежат на цензура.

Член 41

1. Всеки има право да търси, получава и разпространява информация. Осъществяването на това право не може да бъде насочено срещу правата и доброто име на другите граждани, както и срещу националната сигурност, обществения ред, народното здраве и морала.
2. Гражданите имат право на информация от държавен орган или учреждение по въпроси, които представляват за тях законен интерес, ако информа-

цията не е държавна или друга защитена от закона тайна или не засяга чужди права.

Член 57, ал. 2

Не се допуска злоупотреба с права, както и тяхното упражняване, ако то накърнява права или законни интереси на други.

В. Закон за задълженията и договорите, 1951

24. Общите положения на деликтното право са залегнали в чл. 45–54 на Закона за задълженията и договорите от 1951 г. („Закона от 1951 г.“). Чл. 45, ал. 1 гласи, че всеки е длъжен да поправи вредите, които виновно е причинил другиму. Чл. 45, ал. 2 предвижда, че във всички случаи на непозволено увреждане вината се предполага до доказване на противното. Чл. 49 предвижда, че този, който е възложил на друго лице някаква работа, отговаря за вредите, причинени от него при или по повод изпълнението на тази работа. Чл. 52 предвижда, че обезщетението за неимуществени вреди се определя от съда по справедливост. Ако увреждането е причинено от неколцина, те отговарят солидарно (чл. 53).

С. Граждански процесуален кодекс, 1952

25. Според действащия между 1 април 1998 г. и м. юли 1999 г. Граждански процесуален кодекс, 1952 г. (заменен на 1 март 2008 г. с Граждански процесуален кодекс, 2007 г.), чл. 80, ал. 1, б. „б“, паричните искове до 5000 BGN са подсъдни на окръжните съдилища, а надвишаващите този размер – на районните съдилища. Според чл. 80, ал. 2 окръжният съд може да иземе и да реши дело, което е подсъдно на районен съд от неговия съдебен район.

26. Чл. 218а, ал. 1, б. „а“ от Гражданския процесуален кодекс, 1952 г., в сила между април 1998 г. и ноември 2002 г., предвижда, че решенията на районните съдилища по парични искове до 1000 лева (BGN) не подлежат на обжалване по отношение на правните аргументи. Поправката, влязла в сила през ноември 2002 г., увеличава този праг на 5000 BGN.

ПО ПРАВОТО

I. ТВЪРДЯНОТО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 10 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

27. Жалбоподателите се оплакват, че са признати за отговорни за оклеветяване на Н. Т. и са осъдени да го обезщетят за вреди и разноски. Те се позовават на чл. 10 от Конвенцията, който гласи:

„1. Всеки има право на свобода на изразяването на мнения. Това право включва свободата да отстоява своето мнение, да получава и да разпространява информация и идеи без намеса на държавните власти и независимо от границите....

2. Ползването на тези свободи, доколкото е съпроводено със задължения и отговорности, може да бъде обусловено от процедури, условия, ограниче-

ния или санкции, които са предвидени от закона и са необходими в едно демократично общество в интерес на националната и обществената сигурност, териториалната цялост, за предотвратяване на безредици или на престъпления, за защитата на здравето и морала, както и на репутацията или на правата на другите, за предотвратяване на изтичането на секретна информация или за поддържане на авторитета и безпристрастността на правосъдието.“

А. Становища на страните

1. Правителството

28. Правителството не оспорва, че чл. 10 от Конвенцията е приложим и че е имало намеса в правата на жалбоподателите според тази разпоредба. По мнение на правителството намесата е била „предвидена от закона“ – чл. 45 и чл. 49 от Закона за задълженията и договорите, 1951 г., и е била предназначена да защити доброто име и правата на другите.

29. Такава намеса е необходима в едно демократично общество. Делото представя конфликт между две основни права: правото на свобода на изразяване и правото на защита срещу нападения срещу честта и доброто име на човек (последното е залегнало в чл. 17 на Международния пакт за граждански и политически права, ратифициран и в сила в България). За постигането на баланс между тези права винаги се изисква оценка на специфичните факти. Трудността на постигането на такъв баланс проличава в различните актове на българските съдилища. От една страна, обществото има право да бъде информирано за обвиненията, повдигнати срещу държавни служители. От друга страна, журналистите е трябвало да действат добросъвестно и да предоставят точна информация.

30. Освен информацията, базираща се на прессъобщението на Министерството на вътрешните работи, в статията жалбоподателката излага и твърденията, че Н. Т. е предавал секретна информация на съпругата си и че в резултат на това бизнесът ѝ „процъфтявал“ и тя „натрупала значителен капитал“. Тези твърдения, базирани само на предположения, са били представени като установена истина с обяснението, че неозован прокурор е предоставил такава информация пред репортери по време на брифинг в Съдебната палата. Става ясно, че разследването срещу Н. Т. е било на ранен етап и че подобни твърдения, които засягат не само Н. Т., но и неговата съпруга, срещу която няма повдигнато обвинение за престъпление, са несериозни и несигурни. Без съмнение жалбоподателката е била наясно с това, но ги е представила като пълна истина. Тя е опитен журналист и със сигурност е добре запозната с презумпцията за невиновност, а също и с вероятността твърденията да се окажат несъстоятелни при разглеждане на делото. Трябвало е много внимателно и прецизно да предаде информацията, получена от прокуратурата. Вместо това тя е предпочела свободно да интерпретира тази информация и да я представи като неоспорим факт. Като се има предвид богатия ѝ опит, става очевидно, че е целяла да постигне елемент на сензация в официалната информация, получена от Министерството на вътрешните работи.

Това проличава от значително по-обективния и нюансиран начин, по който историята е била отразена в другите вестници.

31. Заглавието на статията също е манипулативно и подвеждащо, като хиперболизира предоставената от органите на прокуратурата информация до такава степен, че създава впечатлението, че съпругата на Н. Т. също е участвала в извършването на престъплението. Предположенията на прокурора са били предоставени като неоспорими факти. Цялата статия се опитва да внуши, че семейството на Н. Т. е било замесено в сенчестия бизнес. Най-съществено е не това, че жалбоподателката не е успяла да провери точността на получената от прокурора информация, а че тя съзнателно е злоупотребила с нея, за да придаде сензационен привкус на иначе несензационната новина. По този начин жалбоподателката не се е съобразила с чувствата на засегнатите, нито пък със своите задължения и отговорности. Това не може да се счита за добросъвестно представяне на информацията.

32. Следващият въпрос е за степента на оклеветяване. Ако жалбоподателите не бяха представили информацията, получена от органите на прокуратурата, като неоспорими факти, а като непроверени твърдения, Н. Т. и семейството му биха били засегнати в много по-малка степен. Това е добре разяснено в решението на Софийския апелативен съд. Присъденото от този съд обезщетение е пропорционално на неимуществените вреди, претърпени от Н. Т.

2. Жалбоподателите

33. Жалбоподателката повдига два въпроса по отношение на законността на намесата. Тя твърди, че намесата не е била законна, тъй като изводът на Софийския апелативен съд, че е извършила правонарушение в разрез с чл. 45 от Закона от 1951 г., е неправилно и дори произволно. Тя не е нарушавала никакви законови или етични правила и не е действала небрежно – два съществени елемента на непозволено-то увреждане според чл. 45. Софийският апелативен съд не е обсъждал тези въпроси. Освен това тя твърди, че Н. Т. е имал друго процесуално средство да защити правата си – след прекратяване на наказателното производство срещу него да заведе иск за вреди, причинени от държавата.

34. Жалбоподателката твърди, че намесата не е преследвала законна цел и не е била необходима в едно демократично общество. Наказването на журналист, който е действал добросъвестно, като е цитирал прецизно информация, получена от надежден източник, очевидно не е в интерес на обществото. Твърдяната неистинност на информацията за Н. Т. се базира единствено на прекратяването на наказателното производство срещу него шест години след събитията, и то поради неуспеха на прокуратурата да повдигне обвинения срещу него в съда. Към онова време жалбоподателката не е имала никакви причини да се съмнява, че изявленията на прокурора в това отношение мога да бъдат неверни. Съгласно практиката на Съда, тя е имала право да разчита на подобни изявления, без да ги провери. В резултат на съдебното решение срещу нея тя е претърпяла сериозни финансови последици и удар върху професионал-

ната си репутация. Това решение е имало обезсърчителен ефект върху свободата ѝ на изразяване и върху свободата на изразяване в България като цяло.

35. На последно място жалбоподателката възразява, че в становището си правителството повдига нови доводи за това, че тя не е действала като отговорен журналист. Това е недопустим опит да превърне Съда в съд от първа инстанция. Жалбоподателката не намира оправдание за това и предпочита да не коментира доводите на правителството. Тя просто посочва мотивите на Софийския апелативен съд, според които тя е отговорна за вредите, причинени на Н. Т.

36. Жалбоподателят твърди, че становището на правителството не съдържа забележки, относими към него, тъй като правителството в действителност не е разгледало оплакванията, които той е повдигнал.

В. Преценката на Съда

1. Допустимост

37. Съдът счита, че жалбата не е явно необоснована по смисъла на чл. 35, § 3 от Конвенцията, нито пък недопустима на други основания. Така че следва да бъде обявена за допустима.

2. По същество

(а) Наличие на намеса

38. Страните нямат разногласие, че решението срещу жалбоподателите и решението за заплащане на вреди и разноски (под формата на „наказание“) представляват намеса на държавата в свободата им на изразяване. Съдът няма основание да твърди обратното.

39. Такава намеса би била в нарушение на чл. 10 от Конвенцията, ако тя не отговаря на критериите, посочени в алинея 2. Съдът трябва да определи дали намесата е била „предвидена от закона“, преследвала ли е една или повече от законните цели, изброени в посочената разпоредба, и била ли е „необходима в едно демократично общество“ за постигането на тази цел или цели.

(б) „Предвидена от закона“

40. Съдът намира, че намесата е била „предвидена от закона“ – чл. 45 от Закона от 1951 г. (вж. § 19 и 24 по-горе).

41. Жалбоподателката твърди, че Софийският апелативен съд е приложил тази разпоредба погрешно и произволно. Действията ѝ не могат да се разглеждат като деликтни, като се има предвид, че тя в действителност не е нарушила никакви законови или етични правила и не е действала небрежно. Този аргумент не е убедителен за Съда. На първо място, националните съдилища са тези, които интерпретират и прилагат вътрешното право (вж. *Thorgeir Thorgeirson v. Iceland*, 25 юни 1992 г., § 58, Серия А № 239, и *Casado Coca v. Spain*, 24 февруари 1994 г., § 43, Серия А № 285-А). Въпреки че Съдът може и трябва да упражнява известен контрол по този

въпрос, тъй като неспазването на вътрешното право води до нарушаване на чл. 10, обхватът на този контрол е ограничен поради това, че Конвенцията стои на следващо място по важност и Съдът не може да подлага под съмнение начина, по който националните съдилища интерпретират и прилагат националното право, освен в случаите на грубо неспазване на закона или произвол (вж. *mutatis mutandis*, *Weber and Saravia v. Germany* (dec), № 54934/00, § 90, ЕСПЧ 2006-XI, и *Goranova-Karaeneva v. Bulgaria*, № 12739/05, § 46, 8 март, 2011 г.). От гледна точка на чл. 6, § 1 на Конвенцията Съдът не счита, че решението на Софийския апелативния съд е било произволно. Противно на твърденията на жалбоподателката съдът е обяснил, макар и накратко, защо счита, че тя не е спазила обичайните правила на журналистическите проучвания и поради това е действала небрежно, а следователно и деликтно (вж. § 19 по-горе).

42. Също така Съдът не е убеден, че възможността Н. Т. да защити репутацията си, като предяви иск за вреди, причинени от държавата, по някакъв начин се е отразила върху законността на нарушаването на правата на жалбоподателите. Този аргумент следва да се разгледа в контекста на въпроса дали намесата е била необходима в едно демократично общество. Съдът ще се върне към това по-долу.

43. Съдът стига до извода, че намесата е законна от гледна точка на българското законодателство. Жалбоподателите не твърдят, че законът е недостатъчно достъпен или предвидим.

(с) Законна цел

44. Съдът приема, че намесата е преследвала законната цел да защити доброто име на Н. Т.

(д) „Необходима в едно демократично общество“

45. Остава да се установи дали намесата е била „необходима в едно демократично общество“. Това се основава на следните общи принципи, произтичащи от съдебната практика на Съда (вж. *Cumpana and Mazare v. Romania* [GC], № 33348/96, § 88–91, ЕСПЧ 2004-XI, на което ще се позоваваме по-нататък):

(а) Изследването дали намесата е „необходима в едно демократично общество“ изисква Съдът да определи дали намесата е съответствала на належащата нужда на обществото. Страните, подписали Конвенцията, имат известна свобода в преценката на съществуването на такава нужда, но това е свързано с европейския надзор, който обхваща както законодателството, така и решенията за прилагане му, включително и решенията на независимите съдилища. Следователно Съдът е овластен да се произнесе окончателно дали едно такова „ограничение“ е съвместимо със свободата на изразяване, защитена от чл. 10.

(б) Задачата на Съда при упражняването на надзорната му функция не е да изझे функциите на компетентните национални съдилища, а по-скоро да преразгледа в светлината на чл. 10 решенията, които са взети в съответствие с правото им на пре-

ценка. Това не означава, че надзорът е ограничен до установяването на това дали държавата – ответник е упражнила правото си на преценка разумно, внимателно и добросъвестно. Това, което трябва да направи Съдът, е да разгледа обжалваната намеса като цяло, включително и съдържанието на направените от жалбоподателите изявления, както и контекста, в който те са направени.

(с) По-специално, Съдът трябва да определи дали мотивите, изтъкнати от националните власти, за да оправдаят намесата си, са относими и достатъчни и дали предприетата мярка е пропорционална на преследваните законни цели. По този начин Съдът следва да се убеди, че националните власти, като са се основали на приемлива преценка на относимите факти, са приложили стандартите, които са в съответствие с принципите, залегнали в чл. 10.

(d) Съдът също така трябва да установи дали националните власти са постигнали точен баланс между защитата на свободата на изразяване, както е предвидено в чл. 10, и защитата на доброто име на онези, срещу които са отправени обвиненията – право, което е защитено от чл. 8 на Конвенцията като един от аспектите на личния живот.

46. Допълнителен фактор от особено значение в настоящото дело е важната роля на „обществен пазител“, която изпълнява пресата в демократичното общество. Въпреки че не трябва да прекрочва определени граници, особено по отношение на доброто име и правата на хората, дълг на пресата е да разкрива информация и идеи по политически и други въпроси от обществен интерес по начин, съвместим с задълженията и отговорностите ѝ (пак там, § 93 с по-нататъшни препратки). Съдът трябва да е много внимателен в преценката си, когато, както в това дело, санкциите, налагани от националните власти, могат да възпрат участието на пресата в дебати по въпроси от легитимен законен интерес (вж. *Tønsbergs Blad A. S. and Haukom v. Norway*, № 510/04, § 88, ЕСПЧ 2007-III).

47. Съдът отбелязва, че в статиите, за които жалбоподателите са признати за отговорни, се съобщава за факти, отразени в изявленията на органи на полицията и прокуратурата, и се отнасят за твърдения за сериозни нарушения от страна на бивш следовател и полицай във връзка с дейността на държавно предприятие (вж. § 10 и § 11 по-горе). Не може да има никакво съмнение, че статиите са от голям обществен интерес особено поради това, че точно в този период в България се извършва преход от държавна и планова към частна и пазарна икономика (вж. *Credit Bank and Others v. Bulgaria* (dec), № 40064/98, 30 април 2002 г.), а публикуването на такава информация е неразделна част от задачата на медиите в едно демократично общество.

48. Въпреки това чл. 10 не дава неограничена свобода на изразяване дори на пресата при отразяване на въпроси от особено обществено значение. Съгласно изискванията на алинея 2 упражняването на тази свобода носи със себе си „задължения и отговорности“, които важат и за пресата. Тези „задължения и отговорности“ придобиват значение, когато, както в конкретния случай, става въпрос за атака срещу

доброто име на конкретни личности и подкопаване на „правата на другите“. Поради „задълженията и отговорностите“, свързани с упражняването на свободата на изразяване, гаранцията, предоставена от чл. 10 на журналистите при отразяване на въпроси от общ интерес, е с уговорката, че те действат добросъвестно и в съответствие с журналистическата етика, за да предоставят прецизна и надеждна информация (вж. *Bladet Tromsø and Stensaas v. Norway* [GC], № 21980/93, § 65, ЕКПЧ 1999-III, и *Aquilina and Others v. Malta*, № 28040/08, § 44, 14 юни, 2011 г.). В ситуации, в които, от една страна, се констатира определен факт и няма достатъчно доказателства, подкрепящи този факт, а от друга страна, журналистът дискутира въпрос от истински обществен интерес, доказването дали журналистът е действал професионално и добросъвестно придобива първостепенно значение (вж. *Flux v. Moldova* (№ 7), № 25367/05, § 41, 24 ноември 2009 г.).

49. Има редица фактори, които допринасят за такава оценка. На първо място, Съдът трябва да вземе предвид дали публикацията има принос към дебата от общ интерес. Трябва също така да се отчетат и други фактори, като например естеството на дейностите, които са били обект на публикацията, начинът, по който е получена информацията, начинът, по който е публикувана статията, както и начинът, по който заинтересованото лице е представено в нея (вж. *mutatis mutandis*, *Axel Springer AG v. Germany* [GC], № 39954/08, § 90–94, 7 февруари 2012 г., и *Von Hannover v. Germany* (№ 2) [GC], № 40660/08 и 60641/08, § 109–112, ЕСПЧ 2012 г. -...). Другите фактори – и списъкът не е изчерпателен – може да включват източника на информация (вж. например, *Bladet Tromsø and Stensaas*, цитирани по-горе, § 68 и 72), предприетите стъпки за проверка на източника (вж. например, *Rumyana Ivanova v. Bulgaria*, № 36207/03, § 64–65, 14 февруари, 2008 г.; *Kasabova v. Bulgaria*, № 22385/03, § 64–65, 19 април, 2011 г., и *Bozhkov v. Bulgaria*, № 3316/04, § 47–50, 19 април, 2011 г.), както и неотложността на въпроса (вж. *Bozhkov*, цитиран по-горе, § 48). По отношение на последното трябва да се има предвид, че новината е „бързоразваляща се стока“ и забавянето на публикуването ѝ дори и за кратко време може да я лиши от цялата ѝ стойност и интерес (вж. *Observer and Guardian v. the United Kingdom*, 26 ноември 1991 г., § 60, Серия А № 216, и *Sunday Times v. the United Kingdom* (№ 2), 26 ноември 1991 г., § 51, Серия А № 217).

50. Важно е да се подчертае, че горните факти трябва да бъдат разглеждани така, както са били представени тогава пред журналистите, а не от дистанцията на времето (вж. *Bladet Tromsø and Stensaas*, цитиран по-горе, § 66 *in fine* и § 72).

51. По настоящото дело Софийският апелативен съд е счел, че жалбоподателката не е действала професионално и добросъвестно, защото някои от нейните твърдения не са били достатъчно проучени. Софийският апелативен съд в частност смята, че макар тези твърдения да са основани на информация, получена от прокурора, жалбоподателката е била длъжна да ги провери и от други източници (вж. § 19 по-горе). Съдът не може да се съгласи с този извод. Съдът поддържа становището си, че преса-

та може да разчита на съдържанието на официалните доклади, без да е необходимо да предприема самостоятелно проучване (вж. *Bladet Tromsø and Stensaas*, цитирано по-горе, § 68 и 72, и *Colombani and Others v. France*, № 51279/99, § 65, ЕСПЧ 2002-V). По-късно приложното поле на този принцип се разширява, като се допълва, че журналистите могат да докладват за събития, базирани на информация, събрана от официални източници, без необходимост от допълнителна проверка (вж. *Selistö v. Finland*, № 56767/00, § 60, 16 ноември, 2004 г.). Съвсем наскоро този подход е бил приложен по отношение на информацията, която е била предоставена устно от прокурор, отговарящ за отношенията между органите на прокуратурата и пресата (вж. *Axel Springer AG*, цитиран по-горе, § 105). Няма съществена разлика в ситуацията по настоящото дело. С оглед на практиката на българските органи на прокуратурата да правят рутинни неформални пресконференции, на които прокурорите разговарят с журналистите за делата (вж. § 9 по-горе), изявлението на военния прокурор от 30 май 1996 г. също така се счита за официален източник на информация, като по този начин отпада необходимостта от по-нататъшна проверка. Фактът, че жалбоподателката не е била в състояние да установи самоличността на този прокурор, не предизвиква отстъпление от тази позиция на Съда. Освен това информацията за случая е публикувана и от пресслужбата на Министерството на вътрешните работи, а по-късно е разпространена от Българската телеграфна агенция. Националните съдилища не изразяват съмнения в това, че прокурорът наистина е направил въпросното изявление. В този смисъл Съдът не вижда причина да се съмнява, че жалбоподателката е действала добросъвестно. Един прочит на текстовете на двете статии (вж. § 10 и § 11 по-горе) показва, че тя не излага твърденията като свои собствени (за разлика от *Rumyana Ivanova*, цитирано по-горе, § 62).

52. Що се отнася до аргументите на правителството, че статиите на жалбоподателката – особено първата, са издържани в ненужно сензационен тон и представят случая по изкривен начин, Съдът отбелязва, че той не може (още по-малко пък могат националните съдилища) да наложи собствените си виждания на пресата за това какви техники на писане трябва да се използват за конкретен случай (вж. като скорошно основание *Axel Springer AG*, цитиран по-горе, § 81, с по-нататъшни препратки). Освен това от журналистите не може да се очаква да бъдат напълно обективни – допустима е някаква степен на преувеличение или дори провокация (вж. *Selistö*, цитиран по-горе, § 56). Не е проблем, че текстът и заглавията на статиите съдържат изрази, целящи да привлекат вниманието на обществеността (вж. *Axel Springer AG*, цитиран по-горе, § 108). Жалбоподателката не е използвала неоправдано обиден език (за разлика от *Tammer v. Estonia*, № 41205/98, § 65 и 67, ЕСПЧ 2001-I).

53. Съдът не счита, че начинът, по който статиите представят твърденията срещу Н. Т., повдига някакви въпроси. Вярно е, че жалбоподателката е могла да формулира оспорваните твърдения по-внимателно, като подчертае факта, че те отразяват изявленията, направени от служители на правоприлагащите органи на ранен етап от

наказателно разследване. Въпреки това въпросът отново е не как Съдът или националният съд биха формулирали тези изявления, а дали те преминават отвъд границите на отговорната журналистика. Съдът не смята, че това е така. Жалбоподателката казва ясно, че цитира служители на правоприлагащите органи и че изявленията се основават на резултатите от разследването до този момент. Още повече че общото впечатление от първата статия е, че разследването едва започва. Не е било неоснователно в статията на жалбоподателката да намерят място твърдения за съпругата и бащата на Н. Т. Тя не е визирала ирелевантни или лични данни (вж. *Flinkkilä and Others v. Finland*, № 25576/04, § 84, 6 април, 2010 г., and *Tammer*, цитиран по-горе, § 66 и 68), като се има предвид, че бизнесът на съпругата на Н. Т. и обстоятелството, че баща му е заемал обществена длъжност, са явно свързани със случая, и следователно, имат пряко отношение по въпроса от обществен интерес. В едно демократично общество властите са упълномощени да информират обществеността за текущи криминални разследвания, при условие че подбират думите си много внимателно (вж. *Daktaras v. Lithuania*, № 42095/98, § 41, ЕСПЧ 2000-X), с дискретност и предпазливост, за да се придържат към презумпцията за невиновност (вж. *Allenet de Ribemont v. France*, 10 февруари 1995 г., § 38, Серия А № 308). Като разпространяват такава информация, властите държат обществеността в течение на усилията си в борбата с престъпността, което без всяко съмнение е въпрос от обществен интерес.

54. Доколкото Н. Т. е имал законен интерес да се защити от несъстоятелните и увреждащи го твърдения от страна на органите на прокуратурата, той би могъл да направи това, като заведе дело срещу тези органи (вж. *mutatis mutandis, Babjak and Others v. Slovakia* (dec), № 73693/01, 30 март 2004 г., относно възможността за отстраняване на последствията от твърдения на властите за криминално поведение като се предяви иск за щети за вреди, причинени от държавата).

55. Като взе предвид посочените по-горе фактори, Съдът не може да се съгласи с решението на Софийския апелативен съд, че жалбоподателката не е действала като отговорен журналист. Във връзка с това Съдът отбелязва, че при първото разглеждане на делото същият съд е приел, че жалбоподателката е изпълнила служебните си задължения (вж. § 15 по-горе); преди това Софийският градски съд е стигнал до същия извод (вж. § 14 по-горе). Съдът също така подчертава, че ако националните съдилища прилагат прекалено строг подход при оценката на професионалното поведение на журналистите, те могат неоснователно да ги възпрат да изпълняват функциите си да информират обществеността. Затова съдилищата трябва да имат предвид подобно въздействие на решенията им не само по конкретните дела, но и върху медиите като цяло (вж. *Kasabova*, § 55, и *Bozhkov*, § 51, и двете цитирани по-горе).

56. От това следва, че причините, изтъкнати от държавата ответник да оправдае намесата си в правото на жалбоподателката на свобода на изразяване, макар да са уместни, са недостатъчни, за да се счете, че намесата е била „необходима в едно демократично общество“. С оглед на това Съдът намира, че не е необходимо да се за-

дълбочава по въпроса за пропорционалността на решението за вреди и разноски срещу жалбоподателката (вж. *mutatis mutandis*, *Jersild v. Denmark*, 23 септември 1994, § 35, Серия А № 298; *Lopes Gomes da Silva v. Portugal*, № 37698/97, § 36, ЕСПЧ 2000-Х; и *Selistö v. Finland*, № 56767/00, § 69, 16 ноември, 2004 г.).

57. Решението за обезщетение за вреди и разноски срещу жалбоподателя, който е главен редактор на вестника, изцяло се основават на предполагаемия му неуспех да упражни адекватен контрол върху начина, по който жалбоподателката е проучила и написала статиите си (вж. § 19 по-горе). Поради това, че Съдът счита, че поведението на жалбоподателката не е безотговорно, той стига до извода, че причините, изтъкнати от държавата ответник да оправдае намесата си в правото на жалбоподателя на свобода на изразяване, са също така недостатъчни да се приеме, че намесата е била „необходима в едно демократично общество“.

58. Следователно, налице е нарушение на чл. 10 от Конвенцията по отношение и на двамата жалбоподатели.

II. ДРУГИ ТВЪРДЯНИ НАРУШЕНИЯ НА КОНВЕНЦИЯТА

А. Оплаквания по член 6, § 1 и член 14 от Конвенцията относно отказа от разглеждане на жалбата на жалбоподателите по правните доводи

59. По силата на чл. 6, § 1 от Конвенцията жалбоподателите се оплакват, че Върховният касационен съд е отказал да разгледа жалбата им по правните доводи.

60. По силата на чл. 14 от Конвенцията жалбоподателката се оплаква, че Върховният касационен съд е разгледал жалбата на Н. Т. по правните доводи, но по-късно е отказал да разгледа нейната.

61. Съдът счита, че отказът на Върховния касационен съд да разгледа жалбата по правните доводи не повдига въпрос по чл. 6, § 1 от Конвенцията. Този отказ е поради законодателните промени, влезли в сила през ноември 2002 г., с които се увеличава границата за обжалване по правните доводи от 1000 на 5000 BGN (вж. § 26 по-горе). По характера си правото на достъп до съд изисква регулация от страна на държавата; същото се отнася дори в още по-голяма степен за достъпа до Върховния касационен съд. Увеличаването на финансовия праг за обжалване по правните доводи с оглед предотвратяване пренатовареността на Върховния касационен съд с по-незначителни дела преследва законна цел и не може да се счита за диспропорционалност (вж. *Brualla Gómez de la Torre v. Spain*, 19 декември, 1997 г., § 34–39, *Reports of Judgments and Decisions* 1997-VIII; *Kozlica v. Croatia*, № 29182/03, § 32–34, 2 ноември, 2006 г.; и *Алкю v. Turkey* (dec) [Committee], № 17016/06, 10 януари, 2012 г.). Върховният касационен съд подробно е обяснил защо необичайният процесуален ход на делото не е основание да се изключи приложението на обичайните правила за допустимост на обжалване по правните доводи (вж. § 21 и 22 по-горе)

62. В светлината на чл. 14 от Конвенцията и във връзка с чл. 6, § 1 този отказ не представлява проблем. Само различното отношение поради отличителни белези

или „статут“ може да се счита за дискриминация по смисъла на чл. 14 (вж. *Kjeldsen, Busk Madsen and Pedersen v. Denmark*, 7 декември, 1976 г., § 56, Серия А № 23; *Carson and Others v. the United Kingdom* [GC], № 42184/05, § 61 и § 70, ЕСПЧ 2010 г. -...; и *Valkov and Others v. Bulgaria*, № 2033/04, 19125/04, 19475/04, 19490/04, 19495/04, 19497/04, 24729/04, 171/05 и 2041/05, § 111, 25 октомври, 2011 г.). Различното отношение, на което жалбоподателите са били подложени – тяхната жалба по правните доводи не е била разгледана за разлика от тази на Н. Т. преди три години – не е поради присъщи отличителни белези, а само поради настъпилите промени в правилата, регулиращи допустимостта на жалбите по правните доводи. Следователно това не може да се счита за дискриминация (вж. *mutatis mutandis*, *Magee v. the United Kingdom*, № 28135/95, § 50, ЕСПЧ 2000-VI, е *Hristozov and Others v. Bulgaria* (dec), № 47039/11 и 358/12, 21 февруари, 2012 г.).

63. От това следва, че тези оплаквания са явно необосновани и трябва да бъдат отхвърлени в съответствие с чл. 35, § 3а и 4 от Конвенцията.

В. Оплакване по член 6, § 1 от Конвенцията относно мотивите на Върховния касационен съд за решението му от 14 август 2002 г.

64. Във връзка с чл. 6, § 1 от Конвенцията жалбоподателката се оплаква от начина, по който Върховният касационен съд тълкува закона в решението си от 14 август 2002 г. По-конкретно тя не е съгласна с решението на съда за начина, по който журналистите трябва да доказват твърденията си.

65. Съдът отбелязва, че оплакването на жалбоподателката се отнася за начина, по който Върховният касационен съд тълкува българския закон. Съдът не е апелативен съд от системата на националните съдилища и няма функцията да разглежда фактическите или правните грешки, които се твърди, че са извършени от тези съдилища (вж. *Rumyana Ivanova*, цитирано по-горе, § 39). Съдът не счита, че решението на Върховния касационен съд е произволно и повтаря отново, че националните власти, в частност съдилищата, са тези, които интерпретират и прилагат националното законодателство (пак там, § 43).

66. От това следва, че това оплакване е явно необосновано и трябва да бъде отхвърлено в съответствие с чл. 35, § 3а и 4 от Конвенцията.

С. Оплакване по член 6, § 1 от Конвенцията за продължителността на производството

67. Във връзка с чл. 6, § 1 от Конвенцията жалбоподателката се оплаква от продължителността на производството.

68. Съдът отбелязва, че това производство е продължило общо около пет години и осем месеца за трите инстанции. През този период делото е разгледано по същество четири пъти. След това въпросът дали жалбата на жалбоподателите по правните аргументи е допустима е бил разгледан от две съдебни инстанции. През този период единствените сериозни забавяния по вина на органите са били прекъсването

от около година по време на второто разглеждане на делото от Софийския апелативен съд, когато производството е било спряно, за да се изчака изходът от наказателното производство срещу Н. Т., и периодът от около година и половина, през който делото е чакало да бъде разгледано от Върховния касационен съд по жалбата на Н. Т. по правните доводи (вж. § 13–22 по-горе). В това отношение Съдът не счита, че прекъсването е било произволно или неоснователно (вж. *Djanzov v. Bulgaria*, № 45950/99, § 38, 8 юли, 2004 г., и *Todorov v. Bulgaria*, № 39832/98, § 48, 18 януари 2005 г.), нито пък, че е продължило толкова дълго, че да накърни разумността на продължителността на процеса като цяло. Във връзка с последното Съдът отбелязва, че наскоро в делото *Nikolov and Others v. Bulgaria* (№ 44184/05, 22250/06 и 37182/07, § 37–42, 21 февруари, 2012 г.) е установил нарушение на чл. 6, § 1 по отношение на забавяне от около две години при разглеждането на жалби по правните доводи от страна на българския Върховен касационен съд. Решението на Съда по това дело се основава изцяло на много високите залози на жалбоподателите, които са оспорвали уволнението си от работа. Вярно е, че в конкретния случай залогът, който е свързан с професионалната репутация на първия жалбоподател, е много по-висок от обичайното (вж. по аналогия, *mutatis mutandis*, *Kalpachka v. Bulgaria*, № 49163/99, § 71, 2 ноември 2006 г.). Все пак обаче това е въпрос на степенуване. Ситуацията не е като при такива дела, като например *Nikolov and Others*, в които изходът от производството пряко засяга работата на човек. Забавянето в такива случаи може да има сериозни отрицателни последици върху прехраната на страната по делото. Поради това от органите се изисква особена грижа (вж. *Nikolov and Others*, цитирано по-горе, § 41). От това следва, че забавянето в конкретния случай, макар и нежелателно, не е като цяло неразумно.

69. Следователно това оплакване е явно необосновано и трябва да бъде отхвърлено в съответствие с чл. 35, § 3, б. „а“ и § 4 от Конвенцията.

D. Твърдяно нарушение на член 13 от Конвенцията

70. На последно място, във връзка с чл. 13 от Конвенцията, жалбоподателката се оплаква, че не разполага с ефективни правни средства за защита по отношение на твърдените по-горе нарушения.

71. Доколкото жалбоподателката се позовава на чл. 13 във връзка с оплаквания, които са обявени за недопустими, Съдът счита, че чл. 13 не е приложим към тази част на оплакването и е *ratione materiae* несъвместим с разпоредбите на Конвенцията по смисъла на чл. 35, § 3, б. „а“.

72. Доколкото жалбоподателката се позовава на чл. 13 във връзка с жалбата си по чл. 10 от Конвенцията, която е обявена за допустима, Съдът отбелязва, че жалбоподателката не е определила по какъв начин чл. 13 според нея е бил нарушен. Поради това жалбата е несъстоятелна (вж. *Jechev v. Bulgaria* (dec), № 57045/00, 2 май, 2006 г., и *Tonchev v. Bulgaria* (dec), № 18527/02, 14 октомври, 2008 г.). Ако жалбата

следва да се разбира като насочена срещу отказа на Върховния касационен съд да разгледа жалбата ѝ по правните доводи, Съдът отбелязва, че вече е разгледал този въпрос с позоваването на чл. 6, § 1 от Конвенцията. Изискванията на чл. 13 не са толкова строги, колкото тези на чл. 6, § 1 (вж. сред другите източници, *British-American Tobacco Company Ltd v. the Netherlands*, 20 ноември 1995 г., § 89, Серия А № 331).

73. Следователно това оплакване трябва да бъде отхвърлено в съответствие с чл. 35, § 3, б. „а“ и § 4 от Конвенцията.

III. ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

74. Чл. 41 от Конвенцията предвижда следното:

„Ако Съдът установи, че е имало нарушение на Конвенцията или на Протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевшата страна“.

А. Вреди

75. Жалбоподателката претендира възстановяване на сумите, които е била осъдена да заплати на Н. Т. за вреди и разходи – 2500 и 700 нови български лева (BGN). Тя претендира също така 10 000 евро (EUR) обезщетение за неимуществени вреди. Наред с другото, тя твърди, че решението срещу нея е имало вредни последици за професионалната ѝ репутация и смразяващ ефект върху самата нея. Заявява, че решение срещу разследващ журналист в посттоталитарна държава със слаби демократични традиции затруднява установяването на върховенството на закона. Ефектът от решението е да тласне журналистите към автоцензура и да ги накара да не се отклоняват от възпроизвеждането на официална информация, предоставена им от органите на властта.

76. Жалбоподателят не предявява претенция, като заявява, че установяването на нарушение би било достатъчно справедливо обезщетение за него.

77. Правителството също така твърди, че установяването на нарушение би било достатъчно справедливо удовлетворение. По мнение на правителството претенцията на жалбоподателката е прекомерна. Не съществува достатъчна причинна връзка между нарушението на Конвенцията и твърдените от нея имуществени вреди. Правителството предлага решението на Съда да е в съответствие с решенията по подобни дела и в съответствие със стандарта на живот в България.

78. Съдът счита, че жалбоподателката по принцип има право да иска възстановяване на всички суми, които е платила за вреди и разходи на Н. Т., поради пряката им връзка с решението на Съда, с което се установява, че има нарушение на правото ѝ на свобода на изразяване (вж. *Lingens v. Austria*, 8 юли 1986, § 50, Серия А № 103, и *Scharsach and News Verlagsgesellschaft v. Austria*, № 39394/98, § 50, ЕСПЧ 2003-XI). Тя обаче не е представила доказателства, че действително е изплатила тези суми

(обратно на *Kasabova*, § 31, и *Bozhkov*, § 23–24, и двата цитирани по-горе). Във връзка с това не може да се пренебрегне обстоятелството, че двамата жалбоподатели и техният работодател – „Медиа Холдинг“ АД, отговарят солидарно за изплащането на тези суми (вж. § 18 и 24 по-горе). Следователно е възможно тези суми да не са били в действителност изплатени от жалбоподателката. При тези обстоятелства Съдът не присъжда обезщетение за имуществени вреди (вж. *Godlevskiy v. Russia*, № 14888/03, § 52, 23 октомври 2008 г.).

79. От друга страна, Съдът счита, че жалбоподателката със сигурност е претърпяла неимуществени вреди, като стрес и отчаяние, в резултат на нарушаване на правото ѝ на свобода на изразяване. Тези вреди не може да бъдат адекватно компенсирани с установяването на нарушение. Като взе предвид характера на нарушението и като решава по справедливост, Съдът присъжда на жалбоподателката 4500 евро, плюс евентуалните данъци, които могат да бъдат начислени.

80. Съдът не смята по свой почин да определи обезщетение за жалбоподателя.

В. Разходи и разноски

81. Жалбоподателката претендира 2514 EUR за хонорар за 35 часа и 55 минути работа на адвокатите ѝ във връзка с производството пред Съда, при цена от 70 EUR на час. Тя представя споразумение за хонорар, график за изработените часове и декларация, че е съгласна всички разходи и разноски, присъдени от Съда, да се изплатят пряко на адвокатите ѝ. Тя също така претендира 18 EUR пощенски разходи, 21 EUR канцеларски материали и 4 EUR телефонни сметки. В подкрепа на искането си тя представя 3 пощенски разписки. Искането ѝ е сумите, присъдени от съда по този параграф, да бъдат изплатено пряко на нейния процесуален представител.

82. Жалбоподателят няма претенция по този параграф.

83. Правителството оспорва броя на часовете, отработени от адвокатите на жалбоподателката по делото, както и начислената за тях почасова ставка, като сочи, че тази цена е неколккратно по-висока от обичайната за България.

84. Съдът отбелязва, че при разглеждането на иск по отношение на разходи и разноски за производството пред него не е обвързан с националните ставки или стандарти (вж. като скорошен източник *Mileva and Others v. Bulgaria*, № 43449/02 и 21475/04, § 125, 25 ноември, 2010 г.). Според практиката на Съда разходите и разноските, предявени в съответствие с чл. 41 от Конвенцията, трябва да са били действително направени, необходими и в разумен размер.

85. Като взе предвид материалите по делото, горните съображения и обстоятелството, че част от жалбата е обявена за недопустима, Съдът смята за разумно да присъди съдебни разноски на жалбоподателката в размер на 1500 EUR плюс евентуалните данъци, които могат да бъдат начислени.

86. Що се отнася до претенциите за други разходи, Съдът отбелязва, че жалбоподателката не е представила оправдателни документи освен пощенски разписки.

При тези обстоятелства и като отчита условията на чл. 60, § 2 и 3 от своя правилник, Съдът присъжда 18 EUR за тези разходи. Тази сума да се изплати пряко на процесуалния представител на първия жалбоподател.

С. Лихва за забава

87. Съдът счита за уместно лихвата за забава да се изчислява на основата на пределната ставка по заеми на Европейската централна банка, към която се добавят три процента.

ПО ТЕЗИ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО

1. *Обявява* жалбата относно намесата в правото на жалбоподателите на свобода на изразяване за допустима, а жалбата в останалата ѝ част – за недопустима;

2. *Приема*, че е налице нарушение на чл. 10 от Конвенцията както по отношение на първия, така и по отношение на втория жалбоподател;

3. Приема

(а) че държавата – ответник трябва да заплати на жалбоподателката в срок от три месеца от влизането в сила на решението, съгласно чл. 44, § 2 от Конвенцията, следните суми, представляващи левова равностойност по курса, приложим в деня на плащането

(i) 4500 EUR (четири хиляди петстотин евро), плюс евентуалните данъци, които могат да бъдат начислени, за неимуществени вреди;

(ii) 1518 EUR (хиляда петстотин и осемнадесет евро), плюс евентуалните данъци, които могат да бъдат начислени, платими на процесуалните представители на жалбоподателката – г-н М. Екимджиев и г-жа К. Бончева;

(b) че от изтичането на упоменатия по-горе тримесечен срок до плащането се дължи проста лихва върху горепосочените суми в размер на пределната ставка по заеми на Европейската централна банка през срока на неизпълнение, увеличена с три процента;

4. *Отхвърля* претенцията на жалбоподателката за справедливо удовлетворение в останалата ѝ част.

Изготвено на английски език и съобщено писмено на 2 октомври 2012 г., в съответствие с чл. 77, § 2 и 3 от Правилника на Съда.

Фатос Арачи,
Заместник-секретар

Лех Гарлички
Председател